

ŞİİR ÜZERİNE DİZELERİNDE NECATİGİL

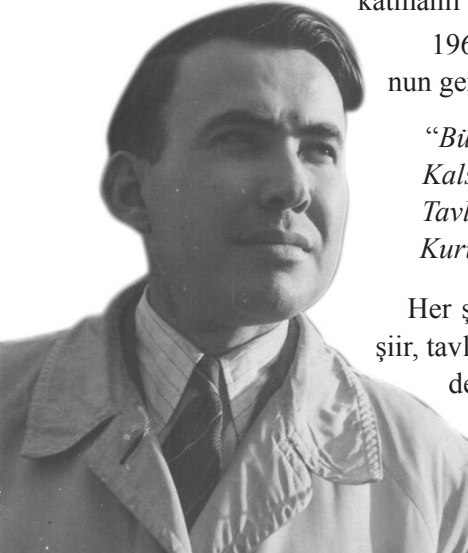
Ertan ÖRGEN

Şiirin neredeyse 20. yılında, 1964'te “Çünkü asıl şiirler bekler bazı yaşları” dizesiyle Necatigil, kendi şiirinin oluş serüvenini söyler. Şiir üzerinden bir hayatı da özetlemiş olur. Aynı zamanda o içe dönük, kırgın ve zarif dizelerle hayata ve insana daha derin baktığını iletir. Öyledir de “asıl şiirler” şairin derinliğe ulaşmasıyla ilişkilidir. “Edebiyat Matinesi” şairi, uçurduğu kuşun beyaz evi buluşunu herkesle paylaşmak isterken mıncıklanan kalbini ezilmiş bir domates gibi görmüştür 1955 yılında. Oysa kitleye kulak asmak fantezi okumaktır. Ama o, yalnız ve incelikli bir ruhun, hayatın detaylarını nasıl gördüğünü Garip tarzında bile ciddi bir tavırla şiirleştirmiştir. Kitleden kaçan ve “geceleyin erkekler”in ıssız hâllerini anlatan şair, matinede sevilecek nükteli bir şiir okuyamamıştır. Hikâyeli şiirleri bırakarak akıcılığı zor ve göndermeleri kapalı bir şiire geçmiştir buradan. Bu değişimi, 1955 sonrasına bakarak söylemekteyiz. Aslında onun şiirinde tarihselle ilgili göndermelerin dışında benzer bir insan profilini sürdürdüğünü tespit etmek kolaydır. Çünkü tematik açıdan görünen çizgi, bekâr ve içe dönük mısralardan evli ve içe dönük mısralara geçmiştir. Başka bir ifadeyle küçük adamın olağan görüntüleri, Necatigil'e özgü diyebileceğimiz incelik içerisinde devam eder. Ancak bunun söyleyiş özelliği değişmiş ve de katmanlı diyebileceğimiz kültürel arka planı zenginleşmiştir.

1961 yılında yazdığı “Şiir Döllemesi” adlı şiirinde bunun gerekçesini söyler:

*“Bütün diri spermalar, şiirler
Kalsın yerli yerinde,
Tavlı topraklara değil de
Kuru tahtalara düşecekse”*

Her şeyin beyinde büyümesi gerektiği fikrini işleyen bu şiir, tavlı toprak diye olgun bir zihni; kuru tahta diye matinedeki hazır olmayan zihinleri işaret eder. Nitekim on yıl

sonra kaleme aldığı merdiven biçimindeki “Hece Okumak” şiirinde, uzun ve zor mesailerde ürettiği şiirin nasıl olduğunu dile döker. Buna “teksif” dememiz de mümkündür. Ayrıca kendisinin ifadesiyle bu tarz “hikmet burcu” sayılır. Şiiri hikmetle birleştirmek onu tarihselliği ile birlikte düşünmek demektir. Necatigil, asıl şiiri, hikmetin olduğu dönemle tartarken şiirin az olanla büyüklük hizasına vardığını düşünmüştür. Ancak bütün bir kâinat kavrayışı içerisinde insanı aşkın biçimde tanımlama çabası olan hikmet veya hikemilik, modernin kalıpları arasında pek de kolay değildir. Geleneğin metafiziği, modernin içinde tutunacak yer bulmakta zorlanır. Ayrıca yüksek bir tonlama, aşkınlıkla konuşma modernin çok sesliliği ile aynı hizada durmaz. Şairin derin duyguları, modernin gündelik ve ortalama ile sıkıştırdığı bir zeminde tarihselle göndermesi, bağlaması pek kolay olmayacaktır. Karışan bir yığın sesi ayıklaması da oldukça zordur. Onun şiirindeki zor okunma veya “kekemelik”, sıraladığımız aşkınlık, sıkışmış zaman, tarihsellik ile ilgilidir. Bu “çok çığ çağ” ve şiirin derinliği ona göre bu şekilde anlatılabilir.

“Açık” başlıklı şiirinde, mikrokozmosa sıkışan hayat biçimlerini anlamak kadar anlatmanın da güçlüğüne yine aynı şekilde dile getirir:

*“İnsan duyar bir yerde birdenbire uyanıp
Bir elin bir ışığı neden söndürdüğünü
Yandaki odalarda her zaman hasta vardır
Sağır duvarlarda eski inilti
Şiirlere üşenmemiz bir yerde iyidir
Hiç işittiniz miydi?”*

Şiirle geçen bir ömrün muhasebesi olarak “Şairler”de, söylemek fiiline yaslanır. Söylemek bilindiği üzere şairin metafizik konumuna daha uygun bir tercihtir. Sezgilerine yaslanan şair ile kâğıda yazan şair bu fiille ayrışır. Necatigil, modernin dayatmaları içerisinde şiirle geçen ömrünü, belli bir rasyonaliteye bağlayarak konuşmak zorundadır ve oradan yazmıştır. Ama özellikle son kitaplarında yer yer sehl-i mümteni sayılması gereken dizeler, yazmak tercihinde olsa bile esaslı bir sadelik ve derinlik taşır:

*“Bazan boş günler
Geçer birden dolunca
Söyleriz.*

*Ne biter
Ne kalır geçmiş kitaplarda
Ölümden sonra da
Söyleriz.”*